

ארבע מלכיות וישמעאל הרב מואיז נבון

במדבר פרק כז

(יד) ועתה הנני הולך לעמי לכה איעצד אשר יעשה העם הזה לעמד באחרית הימים :

... **רמב"ן במדבר פרק כז** - והנבואה הזאת לימות המשיח היא ...

(טו) וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו בער ונאם הגבר שתם העין : (טז) נאם שמע אמריאל וידע דעת עליון מחזה שדי יחזה נפל וגלוי עינים : (יז) **אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך פוכב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני-שת :** ...

רמב"ן במדבר פרק כז

(יז) דרך כוכב מיעקב - בעבור כי המשיח יקבץ נדחי ישראל מקצה הארץ, ימשילנו לכוכב הדורך ברקיע מקצה השמים, כמו שנאמר בו (דניאל ז יג) ארו עסענני שמיא קבר אנש אתה וגוי. [דניאל (מתורגם): (יג) רואה הייתי בחזיונות הלילה, והנה עם ענני השמים היה בא פכו אדם, ועד עתיק הימים הגיע, ולפניו הקריבוהו. (יד) ולו נתן שלטון ויקר ומלכות, וכל העמים האמות והקשונות אותו יעבדו. שלטונו שלטון עולם אשר לא יעבר, ומלכותו אשר לא תשחת.]

דניאל ז [מתורגם]

... (ב) ויען דניאל ויאמר : רואה הייתי בחזונו עם לילה, והנה ארבע רוחות השמים מגיחות לים הגדול. (ג) **וארבע חיות גדולות עולות מן הים, שונות זו מזו. (ד) הראשונה כאריה וכנפים של נשר לה,** רואה הייתי עד אשר נמרטו כנפיה ונשאה מן הארץ, ועל רגלים כאדם הוקמה, ולבב אדם נתן לה. (ה) **והנה חיה אחרת שניה דומה לדב,** ולצד אחד הוקמה, ושלש צלעות בפיה בין שניה, וכן אומרים לה : קומי אכלי בשר רב. (ו) **אחרי זה רואה הייתי והנה אחרת כנמר,** ולה ארבע כנפים של עוף על גבה, וארבעה ראשים לחיה, ושלטון נתן לה. (ז) **אחרי זה רואה הייתי בחזיונות לילה, והנה חיה רביעית נוראה ואימה וחזקה יותר, ושנים של ברזל לה גדולות, אוכלת ומדקה, והשאר ברזל רופסת.** והיא משנה מכל החיות אשר לפני, ועשר קרניים לה. (ח) מסתכל הייתי בקרניים, והנה קרן אחרת זעירה עלתה ביניהן, ושלש מן הקרניים הראשונות נעקרו מפניה. והנה עינים פעיני אדם בקרן זו, ופה מדבר גדולות. ... (יז) **אלה החיות הגדולות שהן ארבע, ארבעה מלכים יקומו מן הארץ :** ...

רמב"ן במדבר פרק כז

ורבי אברהם [אבן עזרא] נשתבש בזה והכניס בזה מלכות ישמעאל כי נפל פחדם [של הנוצרים] עליו, וטען איך לא תמנה מלכות גדולה ועצומה כמוה ... [אבל] הארבע מלכיות שראה דניאל כולן עומדות זו אחר זו ... כל אחת ממשכת בישראל שעבוד וגלות בימי מלכותה, ולכן הראה דניאל בחלומו כי ישתעבדו בניו הכשדים [ז"א הבבלים] ואחריהם ... הפרסיים ... ואחריהם ... היוונים, ואחר כך יתגברו הרומיים ויתפסו המלכות וישתעבדו בניו עד עת קץ, ... אבל אם יהיו בעולם מלכיות אחרות ... אין [לדניאל] צורך כלל בראייתם לידיעת הגאולה. והנה בימי פרס ויוון וגם היום יש בעולם מלכיות גדולות מלבד רומי וישמעאל ... וידוע כי רומי הגלתנו בימי אספסיאנוס וטיטוס ולא ישמעאלים. ולכן, בכל מקום שאנו, גם בישמעאל גם מהודו ועד כוש, בגלות רומי אנחנו עד שתאבד זכרה ונגאל ממנה. ...

מגילה יד. הרבה נביאים עמדו להם לישראל, כפלים כיוצאי מצרים, אלא, נבואה שהוצרכה

לדורות - נכתבה, ושלא הוצרכה - לא נכתבה.

רש"י נבואה שהוצרכה לדורות - ללמוד תשובה או הוראה, ...

מכתב מאליהו, ג', 207

לכל אומה מדה מיוחדת לה ... וכאשר האומה משתמשת במדה זו לצד הטומאה [ז"א באופן שלילי], נעשית מדה זו מקור התנגדותה אל הקדושה [ולכן כל שיעבוד/גלות בה לתת הזדמנות לעם ישראל לתקן עצמו ע"י חיזוק ההשקפה נגד המדה הזו].

[שורשה של גלות אדום הוא במידת הגאווה והכפירה]. הרומאים באו בחוזק יד ["כחי ועוצם ידי"] ... וטיפחו את רוח הנצחון של הגבורה הגשמית כאילו בכוחם לרתום את כל העולם לצרכי הנאתם ותועלתם ולביצור שלטונם. במידה שגדלה הצלחתם, כן גדלה גאוותם, ובאו לידי כפירה וחוצפה כלפי שמיא, וכך הורנו חז"ל שבסופו של מלכות רביעית: "בעקבות דמשיחא חוצפא יסגא."

מדי דור בדור מתפתח המדע, מתרבות האפשרויות לניצול עולם הזה לתועלת האדם, וכתוצאה מכך מתרבה גאוות האדם, כאילו הכל בידו ניתן, ולא יבצר ממנו כל דבר. השקפות אפיקורסיות על עליונות כח האדם הולכות ומצפות את כל העולם כולו, עד כדי יציאה בריש גלי במלחמה כנגד האמונה והמאמינים... זהו עיקר תוכן הגלות של המלכות הרביעית. ולכן עלינו לדעת שזהו הנסיון שבו צריכים לעמוד בגלות זו.

מהר"ל, ספר נר מצוה חלק א - עניני ארבע המלכיות

ויש בני אדם שואלים, והיכן רמז מלכות ישמעאל, שהיא מלכות רבתא ותקיפא. ותשובת שאלה זאת מה שלא זכר מלכות ישמעאל, כי לא יחשב הכתוב רק המלכות שקבלו מלכות קדישין עליונים, שירשו מלכות ישראל וכוחם, והם אלו ד' מלכיות. ואם לא שבטל מלכות ישראל, לא הגיע להם המלכות. אבל מלכות ישמעאל לא ירש כחו מן מלכות ישראל, כי כחו ותוקפו נתן לו השם יתברך בפני עצמו, בשביל שהיה מזרע אברהם, והשם יתברך אמר (בראשית יז, כ) "ולישמעאל שמעתיך", והנה נתן השם יתברך כח ותוקף לישמעאל בפני עצמו....

בראשית פרק טז (יא) ... וְקָרָאתָ שְׁמוֹ יִשְׁמָעֵאל כִּי שָׁמַע יְקֹוֹק אֱלֹהֶיךָ: (יב) וְהוּא יְהִי פְּרָא אָדָם יְדוּ בְּכָל יוֹם כָּל בּוֹ וְעַל־פְּנֵי כְלֵאֲחָיו יִשְׁכֵּן:

רש"י הירש בראשית פרק טז הוא לא יהיה "אדם פרא", אלא פרא אדם: הפרא באדם. "פּרַח", "פּרַע", "פּרַא", "פּרַה" וכן "ברא", "ברה", "ברח", "ברח" - כל אלה הם גוונים שונים של מושג יסודי אחד: לזכות בחירות ולהיות בן חורין. וזאת בייחוד הוראת "פרא": בן חורין, שהוא פטור מעול אדם וחפשי משעבוד העיר. מכאן: "פרא למד מדבר" (ירמיה ב, כד) - חית הבר, שאינה סובלת שעבוד העיר. בניך יהיו בני חורין, ולא יהיה עליהם עול אדם ושעבוד עיר. המלה האחת "פרא" מציינת את האופי החברתי של הישמעאלים:

ממעקים, ברא', מאמר י"ז

התוצאה הישירה של עצם היות ישמעאל פרא, באה לידי ביטוי בתכונות היסודיות - "ידו בכל" - לסטים (רש"י). וביאורו, כי ישמעאל פרק מעצמו עול דרך ארץ, והרי הכל אצלו הפקר ואין דבר העומד בפני רצונו.

מידת הפרא אינה ביטוי חיצוני המתלזה לאישיותו של ישמעאל אלא זה עיקר מהותו ושורשו. וכן מדויק מלשון הפסוק "והוא יהיה פרא אדם", התורה הקדימה את שם התואר (פרא) לשם העצם (אדם), להורות שעיקר ענינו של ישמעאל הוא מידת הפרא, ואילו האדם שבו טפל למהות הפרא שבו (- בשם

רש"י ברא' פרק כא היה **יושב במדבר ומלסטם את העוברים**, הוא שנאמר (לעיל טז יב) ידו בכל וגו':

על פי כל הנ"ל נוכל לענות על השאלה שנשאלה לעיל - מדוע מלכות ישמעאל מתייחסת לצד הרע. הביאור בזה הוא, שעל אף שמלכות זו מאמינה בה' יתברך, בכל אופן כיון ששורש ענינה הוא להיות פרא אדם, אין האמונה שלהם מועילה לרסן את רצונם. אדרבה, האמונה שלהם בה' גורמת להם לפעול ככל שיעלה על רצונם, בהיותם תולים את הכל ברצון ה'. במלים אחרות, אין הם עושים רצונם כרצון ה' יתברך, אלא להפך, הם אומרים שרצונו יתברך הוא כרצונם ר"ל. אמונתם בה' היא העומדת בעוכריהם והיא להם לרועץ, שכן עושים הם את כל הרע שבעולם, באיצטלא של כביכול שלוחי הבורא ועושי רצונו. נמצא שהעובדה ששם א-ל משותף בשםם היא גופא הסיבה לקלקולם, כי כל מה שהם עושים ה' כביכול איתם.

פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק לא

ולמה נקרא שמו ישמעאל? שעתיד לשמוע הקדוש ברוך הוא באנקת העם ממה שעתידין בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים, לפיכך נקרא שמו ישמעאל.

שיעור "ישמעאל ועשו" ב"עולמות" olamot.net

נמצא כי "תשובת המשקל" כנגד מלכות ישמעאל וכנגד מלכות אדום בחיזוק האמונה בה', והדבר יבוא מעוצם הצרות שישמעאל גורם לישראל להכיר שאין עוד מלבדו, ואין להם להישען אלא על אביהם שבשמים, ובזה נעמוד גם כנגד כפירת אדום בגאוותם נגד ה' ונגד משיחו.

עקבי דרך, הרב י. זילברליכט

סוד כוחו של ישמעאל בתפילה בעצם קריאת השם שלו: "כִּי שָׁמַע ה' אֶל עֲנִיךָ". ועל כן באו חז"ל להשלים את הדברים באומרם כי לעומת כוחו של ישמעאל בתפילה, העמיד הקב"ה בקריאת השם "ישמעאל" את **כח התפילה של כלל ישראל להתפלל ולצעוק מצרותיו של ישמעאל**, ואז ישמע ה' קולם - כימי צאתם ממצרים שנגאלו בכוח תפילתם, במהרה בימינו.